

УДК 332.1

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Шулюк Є. В.,*к.е.н., асистент кафедри «Інвестування»
Донецького державного університету управління*

В статті систематизовано інструменти управління регіональним розвитком, проведено аналіз чинників, що впливають на інвестиційну привабливість регіону, та запропоновані рекомендації щодо удосконалення системи управління регіональним розвитком.

Ключові слова: *система управління, регіональний розвиток, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестиційний інструмент, інвестиційний процес.*

В статье систематизированы инструменты управления региональным развитием, проведен анализ факторов, влияющих на инвестиционную привлекательность региона и предложены рекомендации по совершенствованию системы управления региональным развитием.

Ключевые слова: *система управления, региональное развитие, инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, инвестиционный инструмент, инвестиционный процесс.*

The article systematized management tools of regional development, the analysis of the factors affecting the investment attractiveness of the region and offered recommendations for improving management of regional development.

Keywords: *system management, regional development, investment attraction, investment climate, investment tools, investment process.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зв'язок з науковими та практичними завданнями. Економічний розвиток регіонів України залежить від багатьох чинників, що забезпечують їх стійке функціонування і розвиток, до яких слід віднести ступінь розкриття потенціалів регіонів, налагодженість механізму повернення інвестицій в економіку регіону, дієвість регуляторної політики, розвинутість інфраструктури галузевого комплексу та інші.

Питання залучення інвестицій в економіку регіону є найбільш суттєвим аспектом в стратегічному розвитку регіонів та країни в цілому, тому пошук шляхів мобілізації наявних в країні фінансових ресурсів для інвестування в реальний сектор економіки набувають особливої актуальності.

В умовах підвищення ролі інвестиційної діяльності та системи управління чинниками регіонального розвитку важливе місце займає управління інвестиційним потенціалом підприємств, що потребує удосконалення управління чинниками регіонального розвитку та удосконалення організаційних структур управлінням регіональним розвитком.

Аналіз останніх джерел досліджень та публікацій. Виділення невирішених питань. Проблемам регіонального управління регіональним розвитком присвячені численні наукові праці багатьох вчених-економістів. На

велику увагу заслуговують праці вчених А. П. Гайдуцького [1], О. В. Носової [2], Й. М. Петровича [3], О. В. Феєра [3], Т. В. Покотило [8] та багатьох інших.

Зважаючи на численні наукові здобутки, в умовах посилення ролі розвитку регіонів на економіку країни питання удосконалення системи управління регіональним розвитком залишаються недостатньо вивченими та потребують подальших поглиблених досліджень, що обумовило актуальність обраної теми.

Загальна мета. Метою статті є аналіз та систематизація інструментів та чинників впливу на регіональний розвиток та розробка рекомендацій щодо удосконалення системи їх управління.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтування отриманих результатів. Регіональний розвиток обумовлений численними чинниками, серед яких вагоме місце займає інвестиційна привабливість. Інвестиційна привабливість регіону (ІПР) є сукупним показником економіки регіону та стану розкриття й використання наявних потенціалів регіонального розвитку. Виходячи з трактування ІПР, можна зробити висновок, що процес управління ІПР має свої особливості, що обумовлює необхідність пошуку та застосування відповідних інструментів регіонального управління.

Виходячи з вищенаведеного, під управлінням інвестиційною привабливістю регіону будемо розуміти використання сукупності цілеспрямованих дій, методів та інструментів прямого й опосередкованого впливу та ефективну регуляторну політику, що спрямована на підвищення рівня інвестиційної активності та сприятливого інвестиційного клімату в регіоні.

Оскільки кожний з регіонів України має певні недоліки та переваги його економічного розвитку, необхідним є формування системного погляду на управління інвестиційною привабливістю та використання даних розвитку економіки регіону, що дозволить успішно реалізовувати потенціал регіонів та впливати на його інвестиційну привабливість та підвищувати ділову активність в регіоні.

Дослідження регіональних систем управління дозволили дійти висновку, що в якості основного методу управління економічним потенціалом найбільшого поширення дістав програмно-цільовий, оскільки він враховує ефективний інструментарій успішного виконання галузевих, регіональних і локальних інвестиційних програм реального сектору економіки.

Застосування цього методу дає змогу вирішувати низку таких проблемних завдань:

збалансоване та ефективне використання ресурсів, необхідних для виконання інвестиційної програми;

виконання чітко встановлених термінів всіх структурних складових (розділів і етапів) інвестиційної програми;

персональна відповідальність конкретних виконавців за виконання окремих розділів (етапів) та інвестиційної програми загалом [3].

Поміж інших, серед інвестиційних інструментів регулювання регіонального розвитку значного поширення набули фінансові інструменти,

зокрема акції компаній розвинених країн та країн, що розвиваються, сировина, золото, нормативно-правове забезпечення, державні та регіональні стратегії розвитку, цільові програми та інші інструменти державної політики, цінове регулювання, податки, інструменти макроекономічного регулювання та грошово-кредитної політики, екологічна орієнтованість виробництва.

Управління регіональним розвитком в контексті підвищення інвестиційної привабливості в загальному виді відбувається за трьома напрямками:

підвищення соціальних стандартів населення, управління рівнем зайнятості та професійним спрямуванням трудових ресурсів, розкриття виробничого потенціалу;

регулювання обсягів інвестиційних надходжень. Крім того, інвестиційна діяльність зазнає впливу громадського сектора. Відповідно різняться і механізми, якими оперують органи влади при активізації інвестиційної діяльності

розвиток економічного потенціалу регіону, зокрема ринкової інфраструктури, управління рухом капіталу.

Серед важелів, що спричиняють необхідність впливу держави на інвестиційну діяльність на рівні регіонів, значною є нерівномірність показників інвестиційної діяльності у різних регіонах [4].

Для оцінки інвестиційної привабливості регіону важливим є аналіз стратегічного місця розташування, оцінка доступу до ринку, аналіз зовнішньоекономічної, аналіз діяльності кожної із галузей промисловості: електроенергетика, машинобудування, харчова, легка, лісова та деревообробна, промисловість будівельних матеріалів і скловиробів, хімічна промисловість; аналіз розвитку сільського господарства, аналіз наявності корисних копалин, аналіз туризму і санаторно-курортного господарства, аналіз та оцінка розвитку інфраструктури: комерційні та промислові площі, офісні та промислові приміщення, транспорт, автомобільні дороги, телекомунікації, енерго-, тепло- і водозабезпечення тощо [5].

Причинами, що зумовлюють концентрацію інвестиційних ресурсів та джерел інвестування в одних регіонах, слабкі позиції з інвестиційної діяльності та незначну інвестиційну привабливість в інших, є [6]:

високий податковий і адміністративний тиск на бізнес, який намагається конкурувати, а не отримувати ренту;

зниження рівня фондоддачі, інфляція;

вузькість внутрішнього ринку, викликана розподілом суспільного продукту;

відсутність фактично більшості ринкових інститутів – корпоративного сектору, ринку цінних паперів, ринку землі, ринку нерухомості;

відтік трудових ресурсів та капіталу із одних місцевостей на користь інших (передусім великих міст);

неопрацювання органами місцевої влади механізмів складання інвестиційного портрета території;

нестача оперативної інформації і внаслідок цього нерозвиненість зв'язків між суб'єктами ринку.

Резюмуючи вищенаведене, для удосконалення системи управління інвестиційної привабливості регіону доцільно враховувати певні чинники (таблиця).

Таблиця

Чинники регіонального розвитку

Група чинників	Зміст
Економічні результати ділової активності регіону	питома вага ВРП регіону у ВВП країни; обсяг промислової та сільськогосподарської продукції; експортна діяльність; рівень заробітної плати та інші соціальні стандарти; рівень ділової активності населення (кількість підприємств та домогосподарств);
Розвиток інфраструктури регіону	географічне розташування; залізничні сполучення; довжина автомобільних доріг; забезпеченість паливно-енергетичними ресурсами; розвиток туристичного бізнесу;
Соціально-демографічні чинники	чисельність населення; структура населення за віком, статтю та економічною активністю; рівень безробіття; структура зайнятості населення; професійна спрямованість ринку робочої сили;
Розвиток фінансово-комерційного сектору	кількість банків, страхових компаній, бірж; питома вага малого бізнесу; питома вага промислових підприємств; кількість корпоративних структур; розвиток інвестиційного ринку

За даними таблиці, основними чинниками, що впливають на інвестиційну привабливість регіону, є розвиток виробничої інфраструктури та фінансово-комерційного сектору. Така систематизація чинників регіонального розвитку дозволяє визначити слабкі місця в економічному потенціалі та оперативно розробляти заходи оперативного втручання в розвиток регіону.

Також вагомими чинниками, що впливають на рівень прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку регіону, є такі: високий рівень фінансових і політичних ризиків в Україні, високий рівень інфляції, нестабільне і недосконале законодавство, відсутність достовірної інформації про фінансово-економічний стан об'єктів інвестування, нерозвиненість фондового ринку, відсутність державних гарантій захисту іноземного інвестора, відсутність законодавчо затверджених методик з оцінки інвестиційних проєктів. Але водночас в Україні існують чинники, які приваблюють іноземних інвесторів: місткий ринок, низька вартість робочої сили, вигідне географічне розташування, сприятливі кліматичні умови тощо [8].

Цю тенденцію ми можемо простежити в динаміці ПІІ України за 2008-2012 рр. (рисунок) [9].

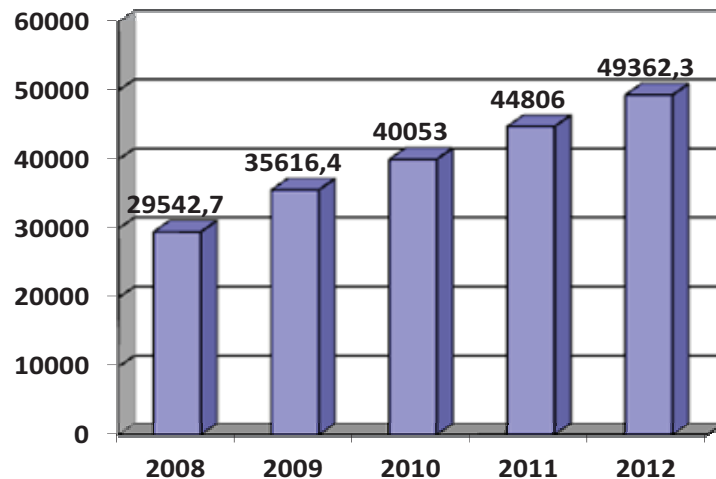


Рисунок. Динаміка ПП в Україні за 2008-2012 рр., млн дол. США

В умовах високої та жорсткої конкуренції на світовому ринку капіталів необхідне подальше вдосконалення законодавства в таких його аспектах: гарантія прав власності іноземців, чітке визначення прав оренди землі й гарантії на земельні ділянки під будовами та підприємствами, придбаними іноземними інвесторами, вдосконалення методів оцінки вартості майна, конкретизація норм і пільг, які надаються іноземним інвесторам [8].

Для впровадження позитивного досвіду зарубіжних країн необхідне комплексне застосування ринкових та адміністративних методів, зокрема удосконалення регіональних програм розвитку та розробки гнучкої системи стимулювання економічних інтересів потенційних інвесторів, зокрема податкові інструменти, митне регулювання проектів спільного інвестування та розвиток інституту державно-приватного партнерства.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, запропоновані інструменти управління інвестиційної привабливості мають істотний вплив на інвестиційну активність потенційних інвесторів, а отже і на розвиток інвестиційного потенціалу регіонів.

Проведене дослідження дозволило визначити дієві інструменти регулювання регіональним розвитком, до яких доцільно віднести інструменти цінового регулювання, податкових методів, макроекономічного регулювання й грошово-кредитної політики та безліч інших. Удосконалення системи управління регіональним розвитком повинно мати системний характер, використовувати більш гнучкі та адаптовані до соціально-економічного розвитку регіонів механізми стимулювання регіональних інвестиційних процесів, бути взаємозалежними і взаємозумовленими з позиції можливостей щодо їх застосування.

Комплексне застосування вищезазначених інструментів дозволить суттєво вплинути на регіональний розвиток та сприяти підвищенню інвестиційної привабливості регіонів України.

Список літератури

1. Гайдучький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдучький // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 3. – С. 119–128.
2. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи / О. В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 119-137.
3. Петрович Й. М. Інструментарій ефективного використання інвестицій на промислових підприємствах / Й. М. Петрович, О. В. Феєр // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка» Пробл. економіки та упр. – 2010. – № 684. – С. 26-28.
4. Сільченко І. А. Управління інвестиційним процесом на регіональному рівні // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2009. – №4(8). – С. 111–115.
5. Кирик Л. В. Оцінка інвестиційної привабливості регіону та її вплив на реалізацію інвестиційної політики / Л. В. Кирик // Матеріали Всеукр. міжвуз. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і викладачів «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту в умовах трансформації економіки». – Рівне. – 2009. – С. 73-75.
6. Відділ регіональної політики // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
7. Статистика інвестиційної діяльності / В. Захожай, М. Кіт // Персонал. Журнал інтелектуальної еліти. – 2007. – №8. – С.10–17.
8. Покотило Т. В. Форми, методи та інструментарій державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arpu/2009_2/doc/2/11.pdf
9. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 33.341.1

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ

Тарасенко О. Ю.,
аспірант

Донецького державного університету управління

Тарасенко Д. Л.,
к. держ. упр

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

В статті розглянуто питання інноваційного розвитку економічних систем, формування національних інноваційних систем, розкрито сутність та структуру національної інноваційної системи розвитку.